

Ekonomika III. ročník

006_Rozdělování, přerozdělování, směna a
spotřeba

- Znovu si připomeňme:
- Tzv. **hospodářský proces** má **4 fáze**:
 1. **Výroba**
 2. **Rozdělování** peněz (zaměstnanec x podnikatel) a **přerozdělování** peněz (děti, důchodci, nezaměstnaní, nemocní x stát)
 3. **Směna** (peněz za statky)
 4. **Spotřeba**

Rozdělování a přerozdělování

- Představme si, že první fáze, tedy výroba byla ukončena a nastává druhá fáze, která má dvě části:
 - 1) Rozdělování
 - A) Zaměstnanci vynaložili pracovní sílu na výrobu, mají nárok na mzdu.
 - B) Vlastníci přírodních zdrojů potřebných k výrobě mají nárok na rentu.
 - C) Všichni, kdo vložili do výroby kapitál mají nárok na zisk či úrok.
- Co ale s těmi, kteří se výroby z různých důvodů neúčastní – děti, důchodci, nezaměstnaní, nemocní, tělesně či mentálně postižení ...?*

Obyvatelstvo ČR podle pohlaví a podle ekonomické aktivity — zdroj Sčítání lidu, domů a bytů 2011

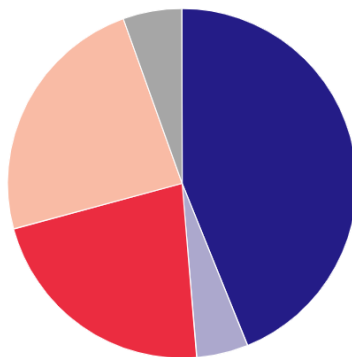
Ekonomická aktivita		Obyvatelstvo celkem		v tom	
		abs.	%	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		10 436 560	100,0	5 109 766	5 326 794
Ekonomicky aktivní		5 080 573	48,7	2 750 039	2 330 534
v tom	zaměstnaní	4 580 714	43,9	2 491 996	2 088 718
	zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní, pomáhající	4 177 797	40,0	2 342 164	1 835 633
	pracující studenti a učni	79 252	0,8	37 569	41 683
	pracující důchodci	227 956	2,2	112 263	115 693
	ženy na mateřské dovolené	95 709	0,9	-	95 709
	nezaměstnaní	499 859	4,8	258 043	241 816
	hledající první zaměstnání	81 769	0,8	44 117	37 652
	ostatní nezaměstnaní	418 090	4,0	213 926	204 164
Ekonomicky neaktivní		4 784 923	45,8	2 024 815	2 760 108
v tom	nepracující důchodci	2 308 294	22,1	882 539	1 425 755
	ostatní s vlastním zdrojem obživy	174 730	1,7	22 607	152 123
	osoby v domácnosti, děti předškolního věku, ostatní závislé osoby	855 761	8,2	398 938	456 823
	žáci, studenti, učni	1 446 138	13,9	720 731	725 407
Nezjištěno		571 064	5,5	334 912	236 152

Obyvatelstvo ČR podle ekonomické aktivity — zdroj Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Obyvatelstvo celkem	v tom podle ekonomické aktivity							
		pracovní síla	v tom				nezaměstnaní	mimo pracovní sílu	nezjištěno
			zaměstnaní	pracující důchodci	pracující žáci a studenti	osoby na mateřské dovolené			
Česká republika	10 524 167	5 563 258	5 290 071	565 811	231 574	40 097	273 187	4 830 885	130 024

Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity

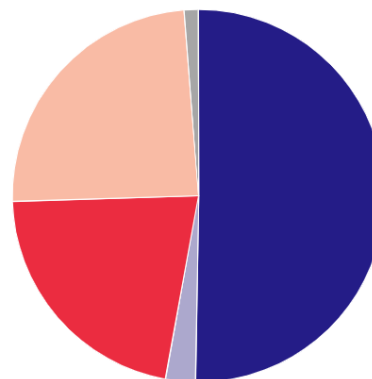
2011

● zaměstnaní ● nezaměstnaní ● nepracující důchodci ● ostatní mimo pracovní sílu ● nezjištěno

50,2 % obyvatel pracovalo, 49,8 % nepracovalo

2021

● zaměstnaní ● nezaměstnaní ● nepracující důchodci ● ostatní mimo pracovní sílu ● nezjištěno

Ve věku 15 – 64 let je zhruba 78 % občanů ekonomicky aktivních (84 % mužů, 72 % žen).

– 2) Přerozdělování

- Všichni, kteří v rámci legální ekonomiky získají v situaci A, B, nebo C peníze jejich část odvedou v podobě daní, sociální a zdravotního pojištění do státního rozpočtu a stát je na základě zákonů schválených parlamentem převádí tam, kam je třeba.
- Nástrojem přerozdělování jsou veřejné rozpočty = státní rozpočet, krajské rozpočty, rozpočty obcí.

Významnou **politickou a ekonomickou otázkou** je tzv. míra přerozdělování a s tím související problematika např.:

= kolik peněz vybrat do veřejných rozpočtů, aby byly zajištěny potřeby společnosti a zároveň nebyly nadměrně zatěžovány firmy ?

= jak zajistit účelné vynaložení vybraných peněz?

= co jsou plátcí daní, soc. a zdravot. pojištění schopni zaplatit?*

...

**... Příliv nových technologií nepolevuje a finančních prostředků je jen omezené množství. Již dnes si zdravotnictví ani v těch nejbohatších zemích nemůže dovolit všechny nejnovější vědecké výstřelky.*

*V obecné rovině se primárně **jedná o debatu politickou**, protože nastavení této hranice musí nutně záviset na tom, kolik prostředků do zdravotnictví půjde, a to je politické rozhodnutí ...*

Ing. Petr Nosek, náměstek ministra zdravotnictví pro zdravotní pojištění
[\(Medical Tribune 12/2013 04.06.2013 11:49\)](#)

Přehled nejnákladnějších pojištěnců VZP ČR v roce 2012

	Pohlaví	Věk	Bydliště	Nákladově významná léčiva v Kč	Náklady celkem (péče + léčiva) v Kč	Nákladově převažující diagnóza, výkon
1	M	57	Praha-východ	48 500 000	53 751 836	hemofilie
2	M	20	Klatovy	16 800 000	17 228 232	hemofilie
3	M	48	Praha hl. město	17 100 000	17 177 841	poruchy metabolismu
4	M	51	Pardubice	15 700 000	15 870 101	plicní arteriální hypertenze
5	M	14	Tachov	15 300 000	15 807 931	poruchy metabolismu
6	M	28	Pardubice	13 700 000	15 694 060	hemofilie
7	M	34	Tábor		13 330 703	leukemie, transplantace kostní dřeně
8	M	45	Uherské Hradiště	12 400 000	12 559 853	poruchy metabolismu
9	M	42	Rokycany	12 400 000	12 527 361	poruchy metabolismu
10	Ž	38	Děčín	12 470 000	12 491 639	plicní arteriální hypertenze

Náklady VZP na nejdražší pojištěnce za posledních 5 let

	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
TOP 20 celkem v mil. Kč	306,37	347,73	282,6	493,89	1036,84
Nejdražší pacient v mil. Kč	25,76	74,12	25,85	57,32	64,67
Pohlaví	muž	muž	muž	muž	muž
Diagnóza	hemofilie	hemofilie	hemofilie	infantilní spinální svalová atrofie I. typ *	jiná zděděná spinální svalová atrofie
Kraj	Pardubický	Jihomoravský	Ústecký	Moravskoslezský	Plzeňský

* Werdnigova-Hoffmannova nemoc

Představte si sebe sama v roli politika, který rozhoduje, kolik peněz půjde ze státního rozpočtu na zdravotnictví – tedy mají-li konkrétní lidé šanci žít ...

- **Rozdílné názory na podobu a míru přerozdělování** jsou také jedním z hlavních momentů, které **dělí politické strany** na:
 - **politickou levici** (prosazuje **větší míru přerozdělování**)
 - **politickou pravici** (prosazuje **nižší míru přerozdělování**)

- Podle naší sociální pozice - jsme-li např. postižený, nezaměstnaný nebo zaměstnanec či úspěšný podnikatel – každý se na přerozdělování budeme dívat jinak.
- **Sociální pozice** i sebeúspěšnějšího jedince se může v okamžiku změnit (nehoda, nemoc, krach firmy, ztráta zaměstnání ...) a nastává problém, **jak zajistit důstojný život** takového jedince - proto se **ve většině evropských zemí historicky vytvořili společnosti uznávající humanitu a silné sociální cítění.**
- V těchto společnostech na sebe stát vzal roli organizátora sociálního systému = k tomu je třeba vysoká míra přerozdělování (podíl veřejných výdajů).

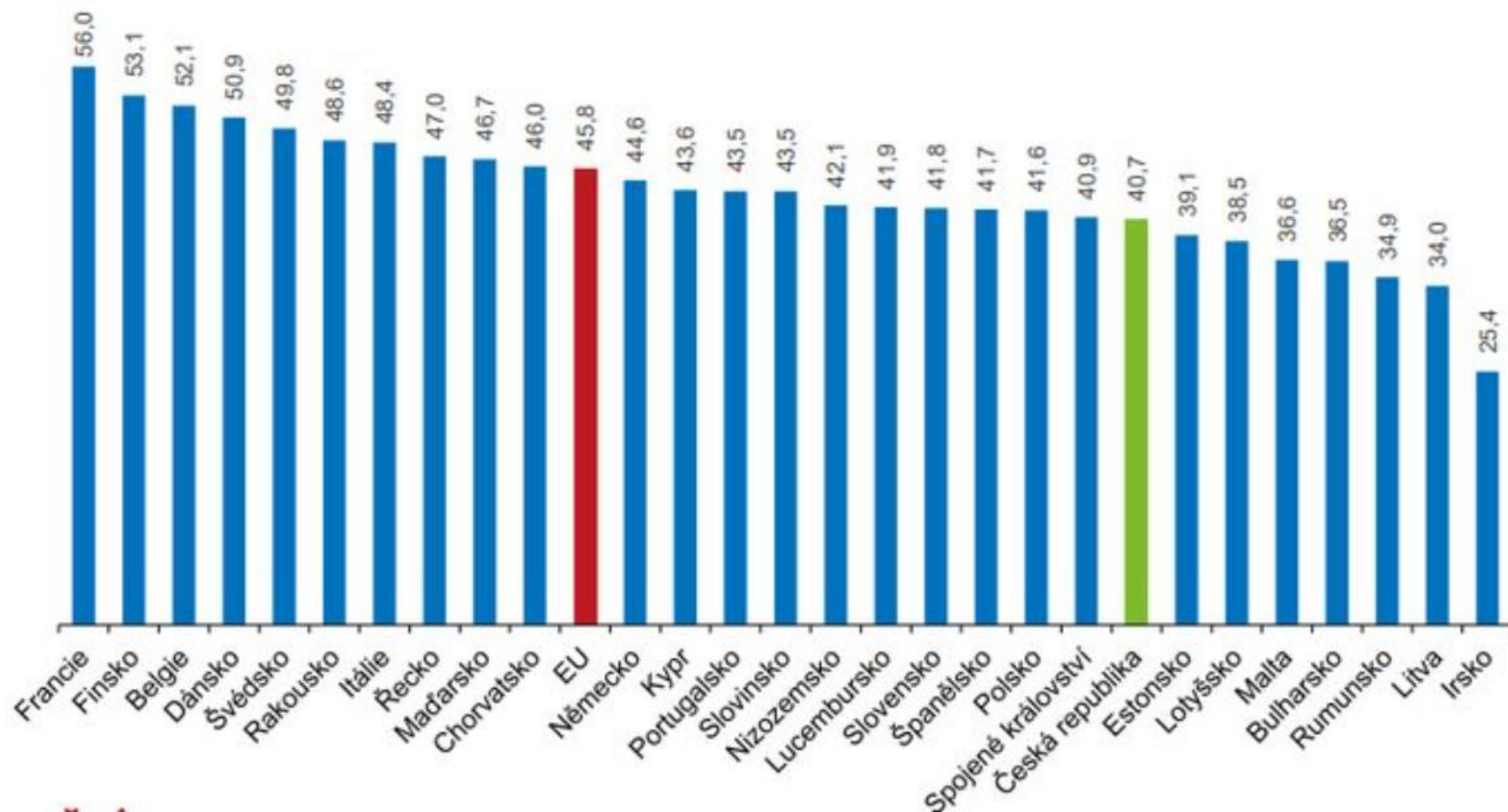
- **Přerozdělování ve vyspělém světě včera a dnes:**

– USA v r. 1870 činil <u>podíl veřejných výdajů</u>	4% HDP = pomoz si sám jak umíš
– Svět v r. 1900	5-10% HDP
– Svět v r. 1950	20-30% HDP
– Svět v r. 2010	35 až 50 % HDP!

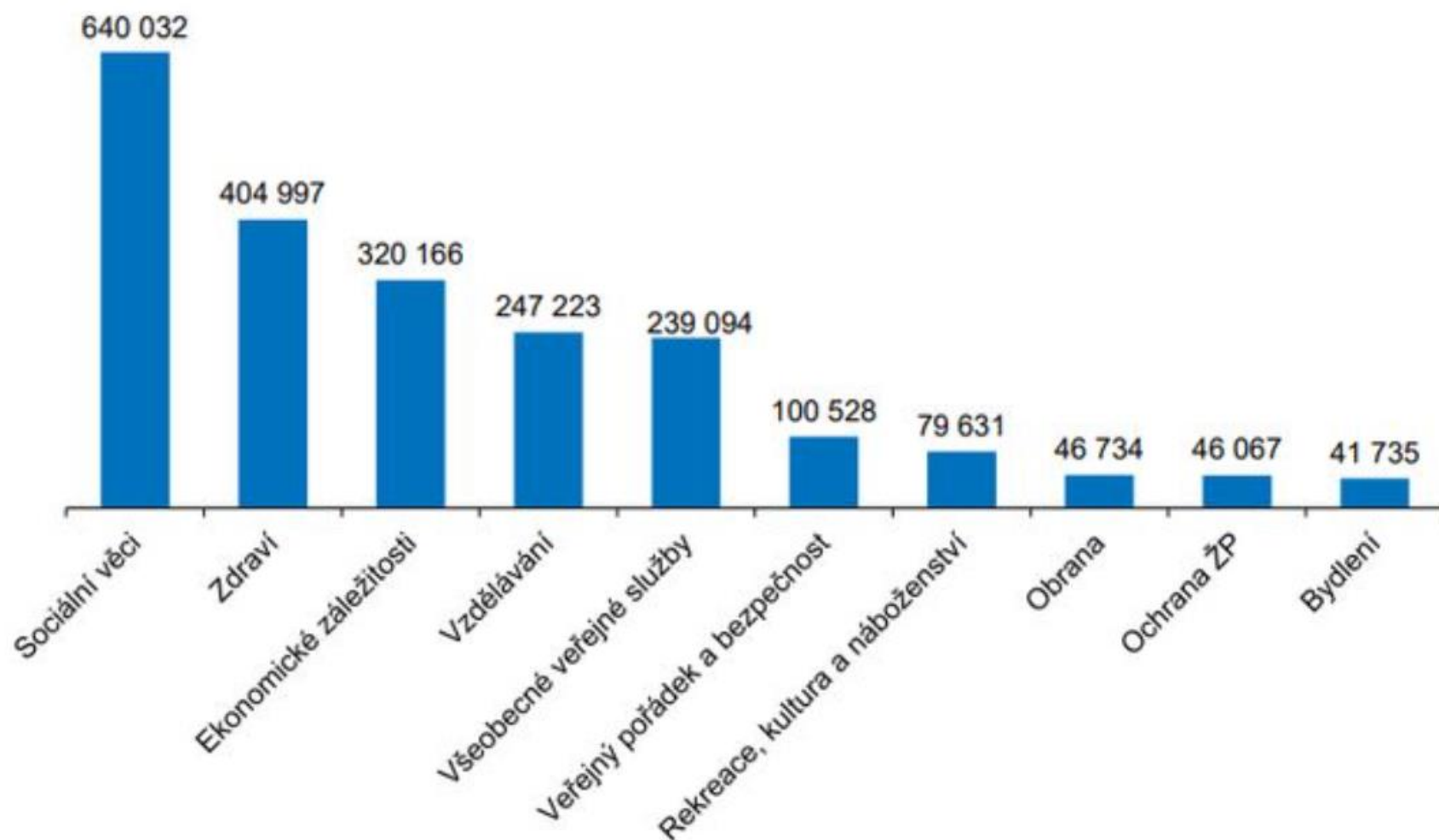
Stav 2018

USA	35 % HDP – min. mezi vyspělými státy
ČR	41 % HDP
Francie, Dánsko, Finsko, Švédsko	50+ % HDP – max. mezi vyspělými státy

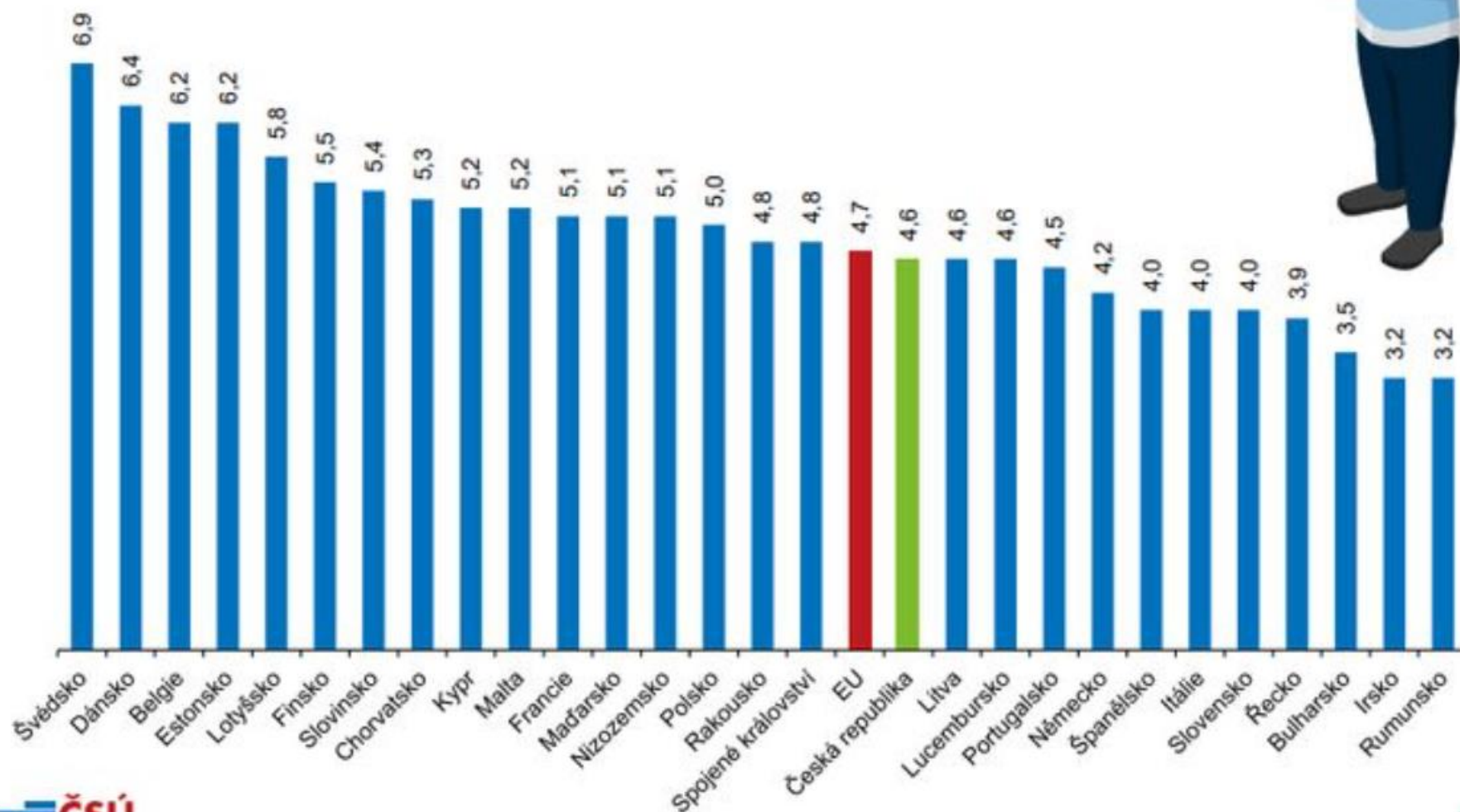
Výdaje vládních institucí v roce 2018 (% HDP)

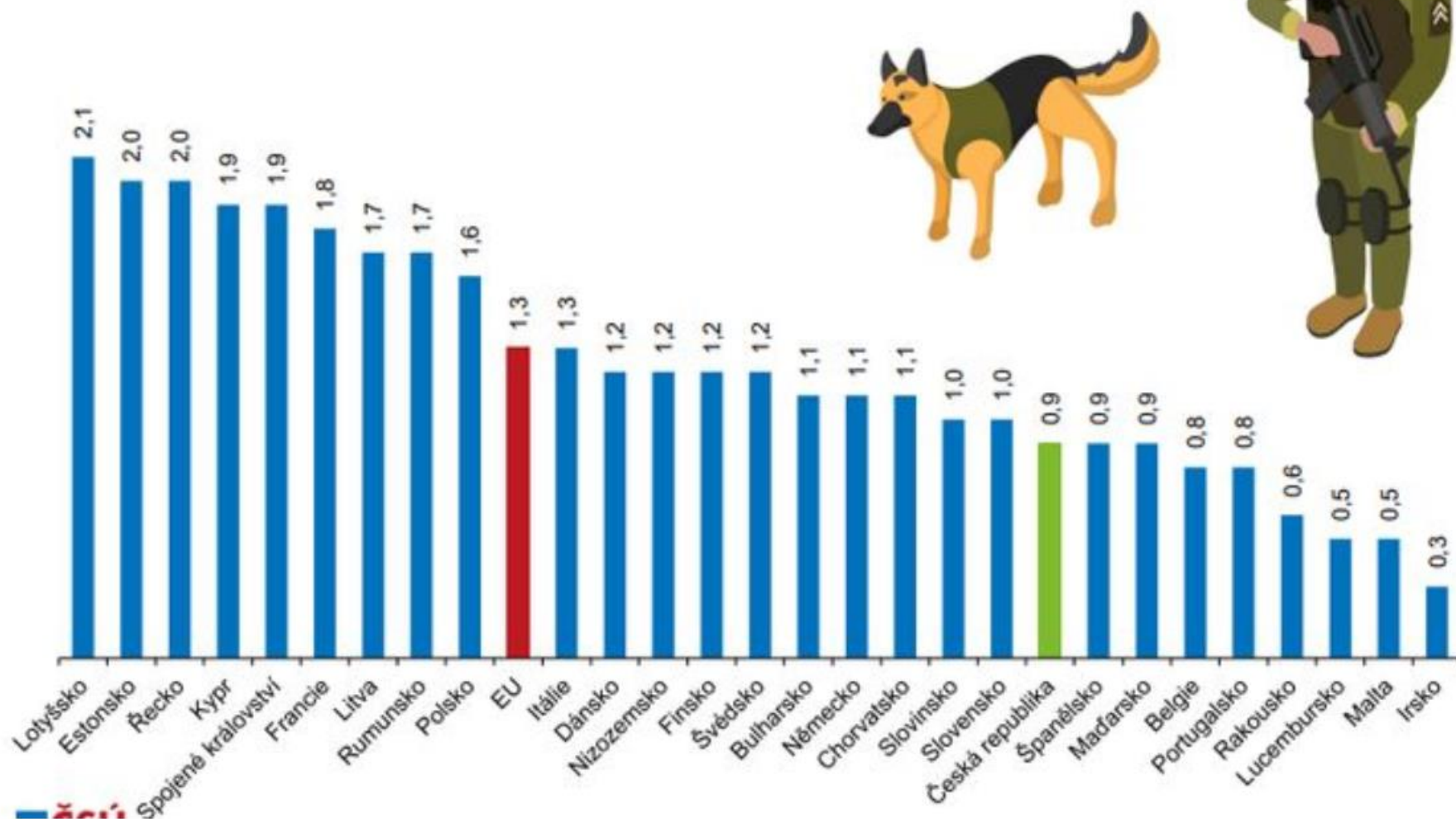
Výdaje vládních institucí v roce 2018 (mil. Kč)

Výdaje vládních institucí na vzdělávání v roce 2018 (% HDP)

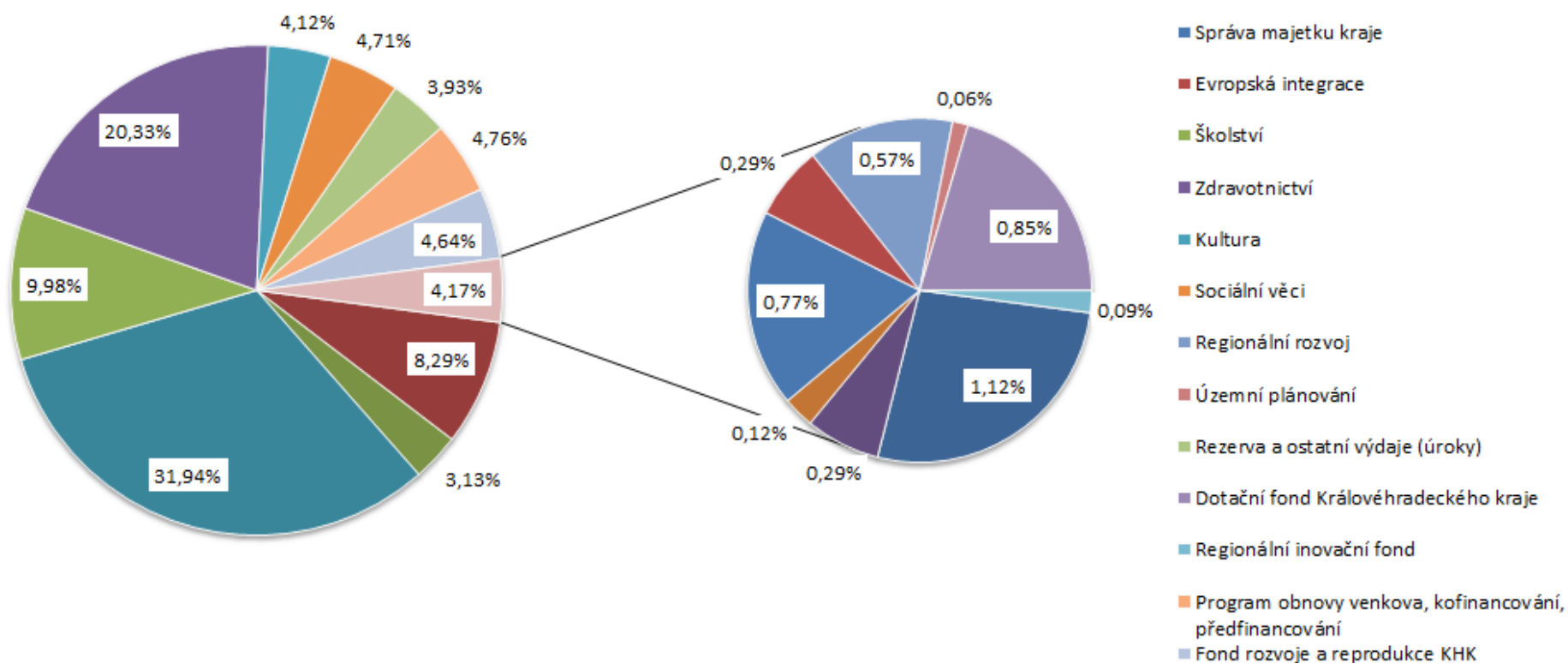

Výdaje vládních institucí na obranu v roce 2018 (% HDP)

Rozpočet Královéhradeckého kraje 2013 - výdaje

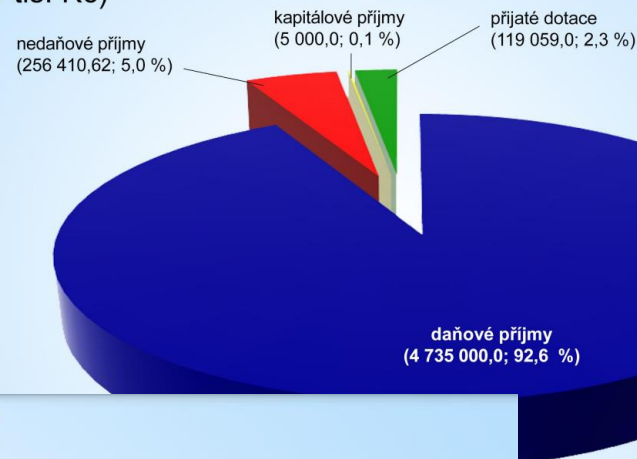
Celkové výdaje 3 471 894,5 tis. Kč

Např. výdaje KHK na kapitolu školství jsou v roce 2013 plánovány ve výši cca 340 000 000 Kč.

Příjmy Královéhradeckého kraje v roce 2022

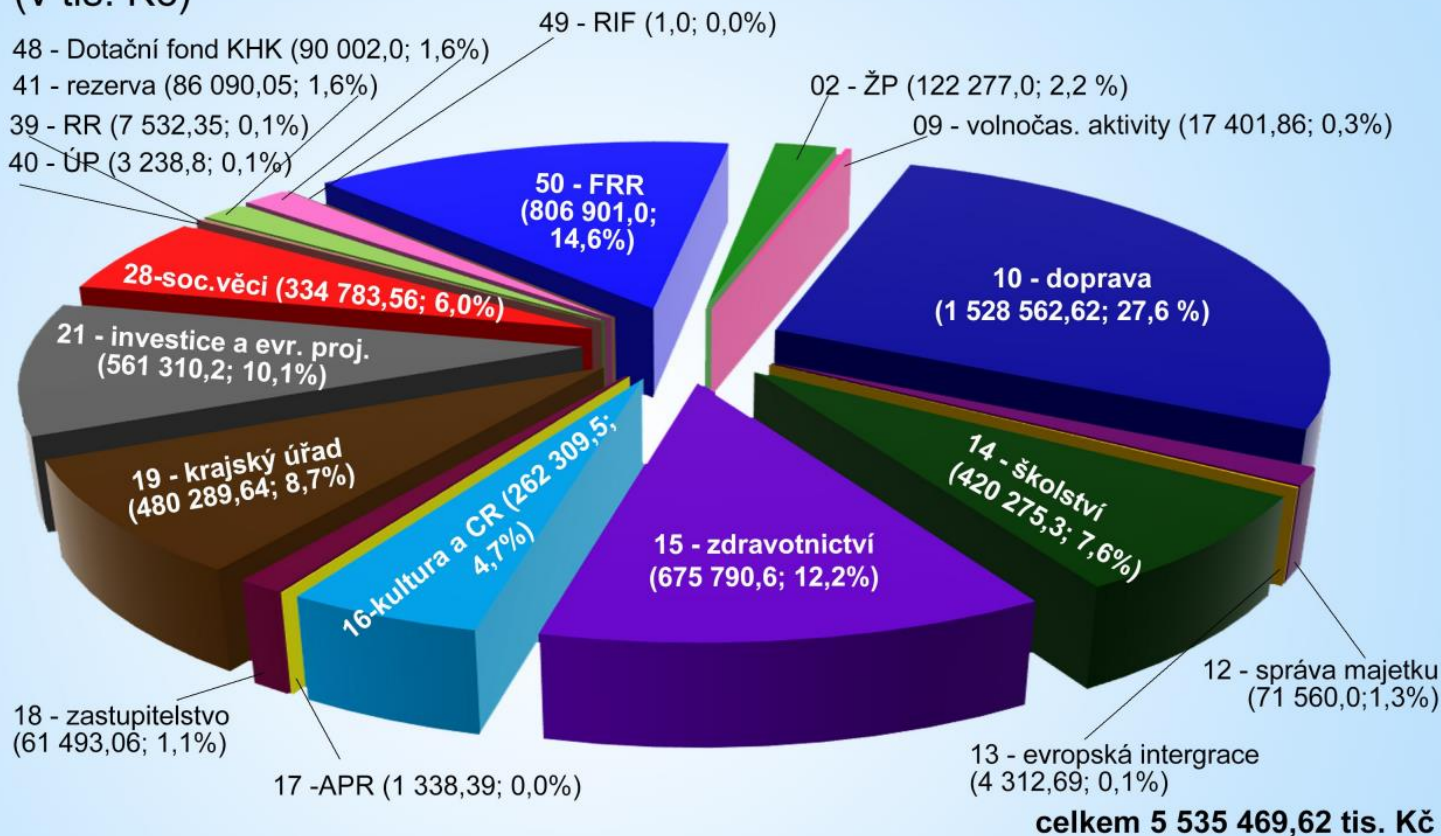
(v tis. Kč)

celkem 5 115 469,62 tis. Kč

Výdaje Královéhradeckého kraje v roce 2022

(v tis. Kč)

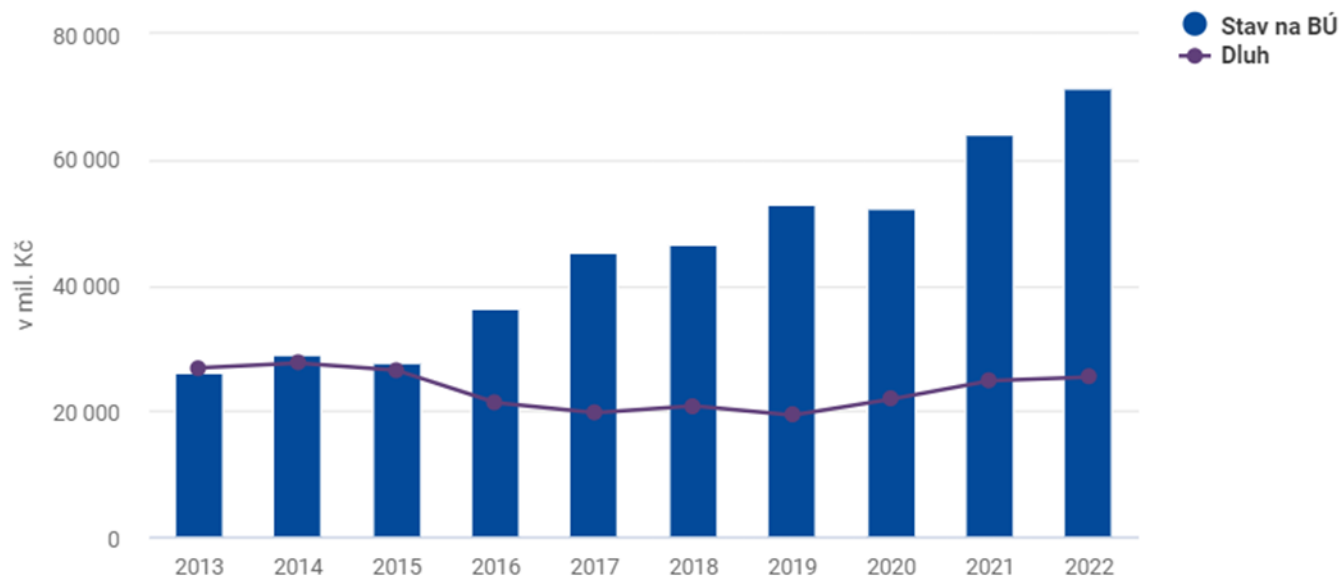

celkem 5 535 469,62 tis. Kč

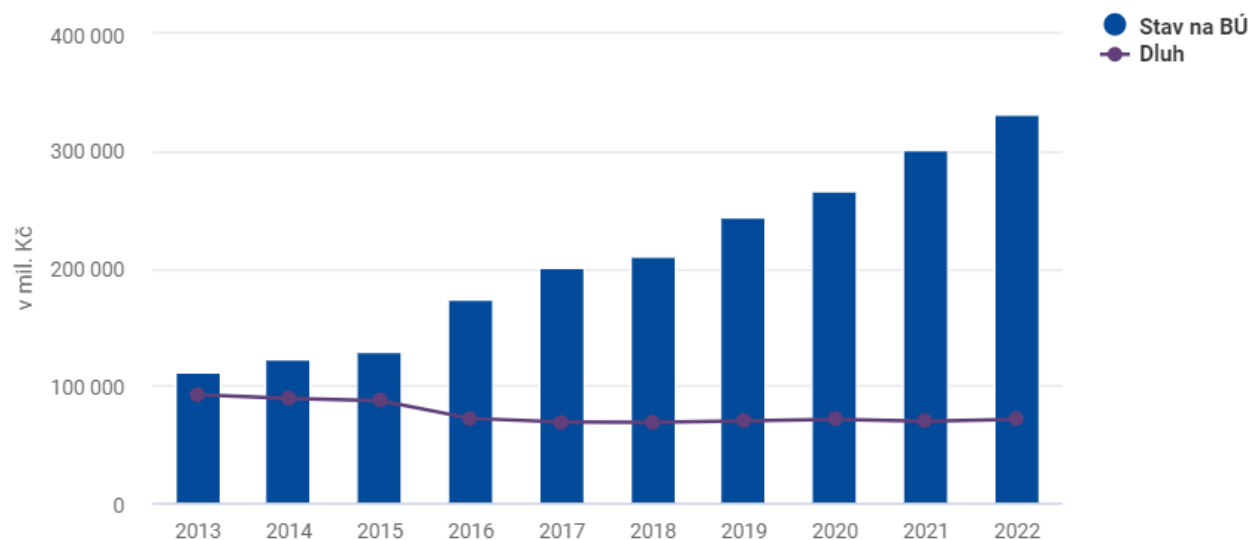
- Výdaje krajů a obcí patří rovněž mezi významné veřejné výdaje.
- V roce 2022 hospodařily kraje s přebytkem ve výši 7,7 mld. Kč a obce s přebytkem ve výši 25 mld. Kč (z toho Praha 15,5 mld. Kč).
- Existují samozřejmě kraje i obce, které hospodaří deficitně (v roce 2022 Kraj Vysočina, Plzeňský kraj a Pardubický kraj + 1840 obcí tj. 30 % všech obcí).

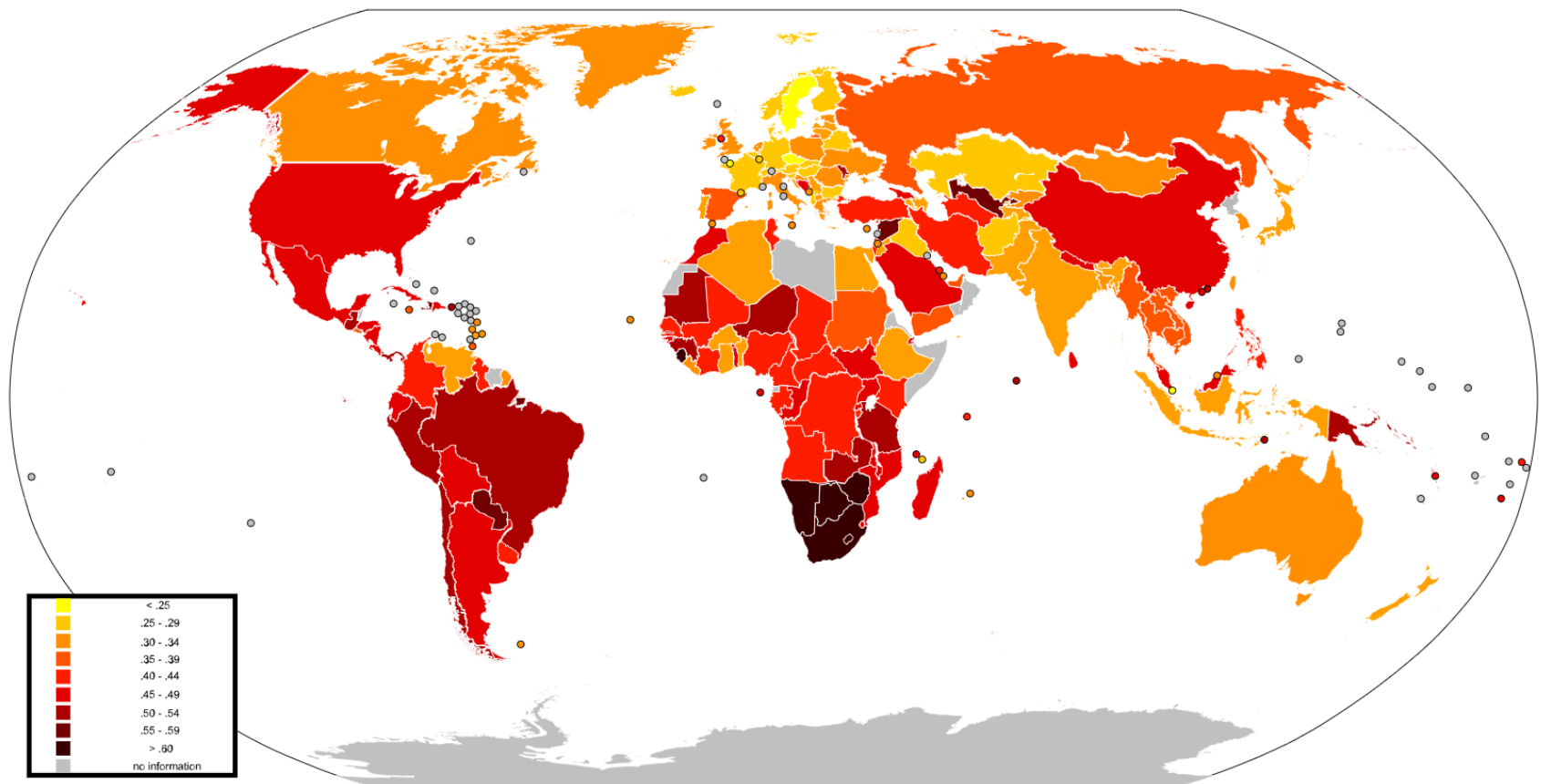
Pozn. velmi diskutovanou otázkou, často budící emoce, jsou v posledním období veřejné výdaje na pomoc Ukrajině – od února 2022 do konce března 2023 šlo o 33,5 mld. Kč. Ze státního rozpočtu šlo 23,4 mld. Kč, dalších 10 mld. Kč ze zdrojů EU.

Graf č. 9: Stav na bankovních účtech a dluh krajů včetně jimi zřízených
PO v letech 2013 – 2022

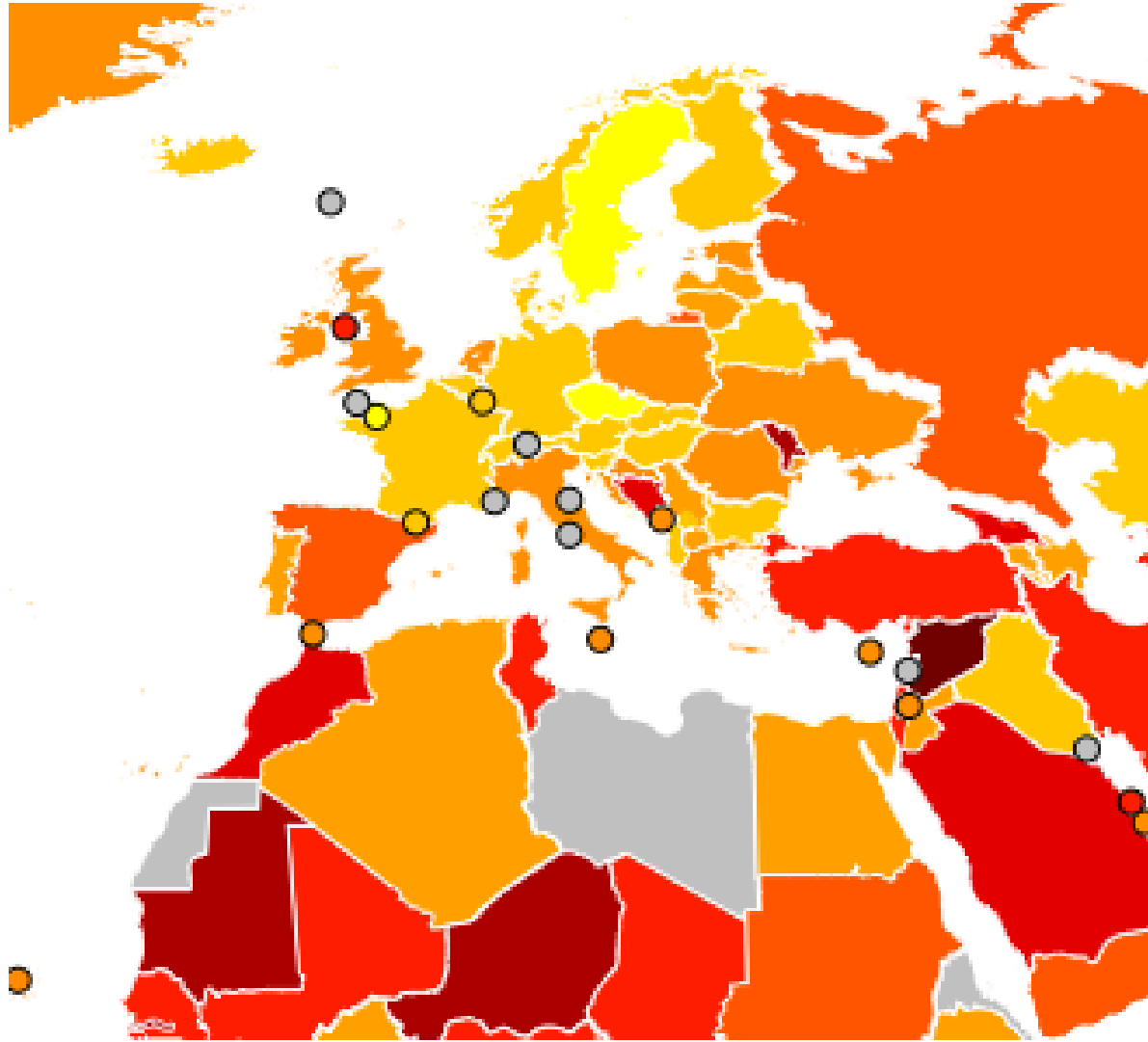
Graf č. 17: Stav na bankovních účtech a dluh obcí včetně jimi zřízených
PO v letech 2013 až 2022

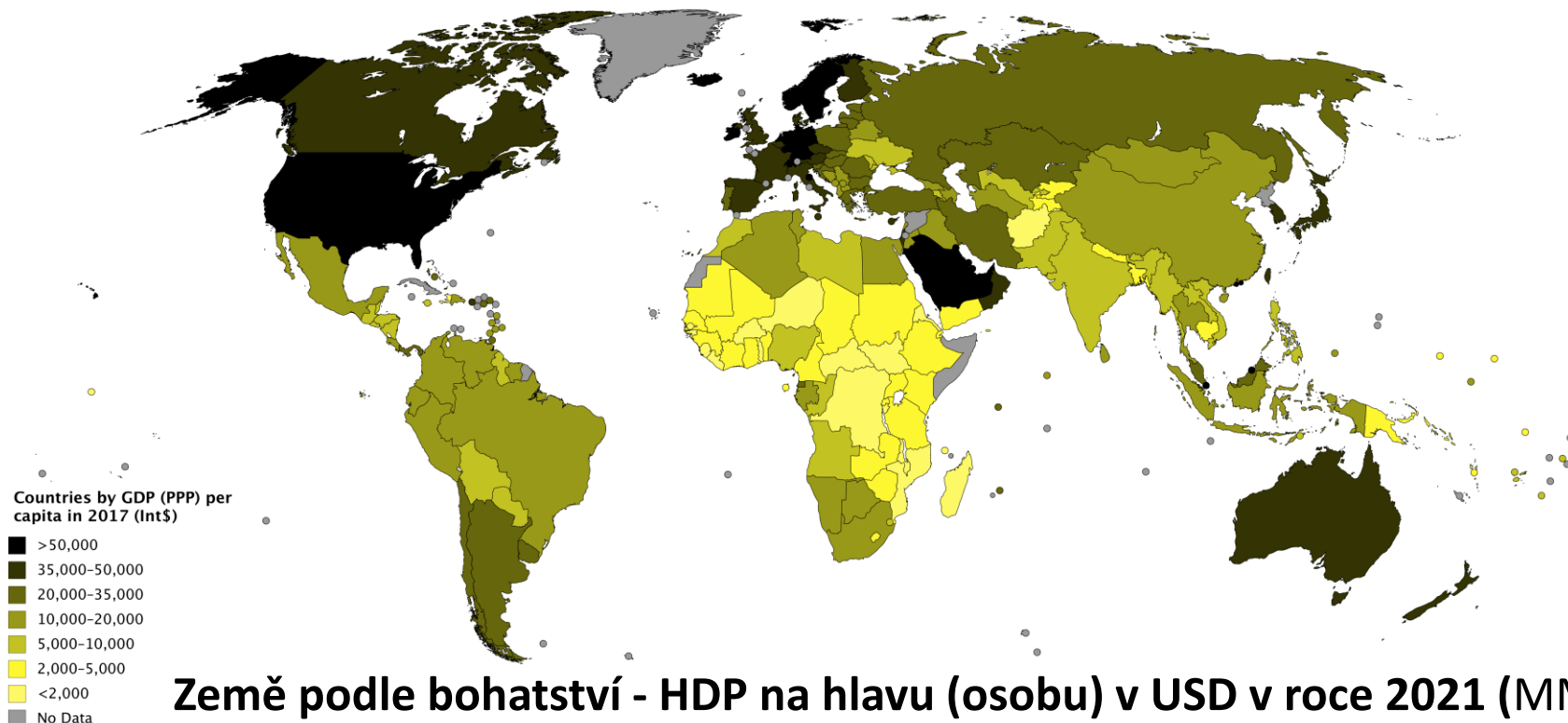

Mapa států podle míry nerovnoměrného rozdělení příjmů (stav 2014). Čím menší hodnota, tím rovnoměrnější je rozdělení příjmů: 0 by znamenala dokonale rovnoměrné rozdělení. Mapa nevyjadřuje bohatství či chudobu, ale pouze rovnoměrnost rozdělení mezi obyvatelstvem.

Nejrovnoměrněji rozdělené příjmy byly v Česku a Švédsku (viz následující detail mapy).

Země podle bohatství - HDP na hlavu (osobu) v USD v roce 2021 (MMF).

Česká republika	45 700 USD
EU/ EUROZÓNA	48 700 USD / 51 000 USD
Německo	58 000 USD
Spojené království	61 000 USD
USA	69 000 USD
Norsko	80 000 USD
Irsko	105 000 USD
Lucembursko	133 000 USD

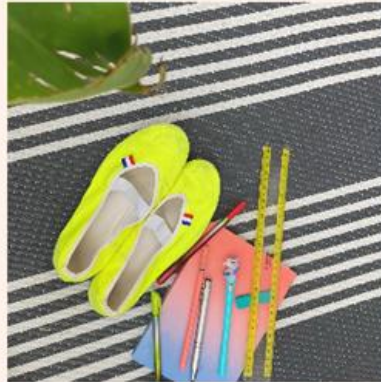
Směna

- Směna je proces, ve kterém nabízející výrobci hledají kupce (poptávající) na své zboží.
- Výrobci většinou vyrábějí s rizikem, bez jistoty, že své výrobky prodají na trhu.
- Teprve směna (trh) ukáže, zda byly výrobní faktory vynaloženy účelně nebo zbytečně (zboží zůstane na skladě, podlehne zkáze ...)
- Neúspěch na trhu (zejména dlouhodobý) znamená prodělek, popřípadě bankrot.

- Nejčastější formou směny ve vyspělých ekonomikách je směna zboží a služeb za peníze.
- Alternativou je přímá směna zboží za zboží, tzv. barter (swap).
- Barter není jen **doménou méně rozvinutých ekonomik**, ale např. metodou **využívanou v dobách nedostatku důležitého zboží** (válečný nedostatek potravin) či mezi lidmi usilujícími o šetrnější spotřebu (ekologicky zaměření).
- Barterová ekonomika je zvláště typická pro válečná období

(stejně jako např. přidělové systémy - pro názornost, pro úředníka nebo ženu v domácnosti to v Německu v období od května 1945 do března 1948 znamenalo denní příděl v podobě: 300 g brambor, 60 g chleba, 14 g oleje, 20 g ryb, 17 g cukru, 2 g sýra, 8 g marmelády a 70 g ostatních potravinových produktů)

JSME NA INSTAGRAMU! @SWAP_PRAGUE

Například v Praze se do největší veřejné skupiny [Swap Prague](#) fungující již několik let zapojilo přes 37 000 uživatelů.

Existují také např. uzavřené FB skupiny dobře se znajících osob, které tvoří fungující barterové trhy.

Spotřeba

- Poslední fáze hospodářského procesu.
- Je fází uspokojení potřeb (proces přinášející lidem **libé pocity**).
- Uspokojení tohoto druhu je však **zpravidla krátkodobé a celý proces tak začíná znovu ...**
- Členíme ji na:
 - spotřebu konečnou (jednotlivci, domácnosti)
 - spotřebu výrobní (potřeby firem, aby mohli dále vyrábět, podnikat)
 - spotřebu krátkodobou (např. rohlík)
 - spotřebu dlouhodobou (např. automobil)

Otázky:

1. Zaměstnanec při rozdělování získá
2. Vlastník přírodních zdrojů při rozdělování získá
3. Ten, kdo vložil do výroby kapitál při rozdělování získá
4. Kolik procent obyvatel spadá do kategorie zaměstnaní?
5. Uveďte skupiny občanů, kteří získávají finanční prostředky v rámci přerozdělování.
6. Vysvětlete podstatu přerozdělování.
7. Nástrojem přerozdělování jsou
8. Politická pravice prosazujemíru přerozdělování
9. Politická levice prosazujemíru přerozdělování.
10. Kdo je ve vyspělých evropských zemích organizátorem sociálního systému?
11. Vysvětlete, proč je ve většině evropských zemí uznávána humanita a sociální citění?
12. Jaká je míra přerozdělování (podíl veřejných výdajů) v ČR?
13. Která evropská země má podíl veřejných výdajů nejvyšší?
14. ČR dnes patří k zemím, kde je bohatství spíše rovnoměrně / nerovnoměrně rozděleno.
15. Uveďte v odpovídajícím pořadí 3 největší výdajové kapitoly rozpočtu Královéhradeckého kraje.
16. Vysvětlete, co je to směna?
17. V čem spočívá riziko směny na trzích?
18. Jaká je nejčastější forma směny?
19. Co je barter?
20. Vysvětlete rozdíl mezi konečnou a výrobní spotřebou.

Zdroje:

- Švarcová, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled, 2012/2013. Zlín, CEED 2011
- Holman R., Pospíchalová D., Úvod do ekonomie pro střední školy. Praha, C. H. Beck 2012
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gini_Coefficient_World_CIA_Report_2009.png
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99erozd%C4%9Blo%C3%A1n%C3%AD>
- <http://www.vzp.cz/uploads/document/prehled-nejnakladnejsich-pojistencu.pdf>
- <https://www.vzp.cz/o-nas/aktuality/za-lecbu-20-nejnakladnejsich-pacientu-uhradila-vzp-vloni-pres-miliardu-korun-oproti-roku-2020-dvojnásobek>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99erozd%C4%9Blo%C3%A1n%C3%AD>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e2/Countries_by_GDP_%28PPP%29_per_capita_in_2017.png
- <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/vydaje-vladnich-instituci/r~1835c9985ee211ea80e60cc47ab5f122/v~sl:4a4fb0984e4866bfca4a5e30b06cf3ef/>
- <https://www.khk.cz/cz/krajsky-urad/povinne-informace/rozpocet-kralovehradeckeho-kraje-na-rok-2022-335164/>
- <https://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6903037>
- <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2351910>
- <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/navrat-do-praveku-v-cesku-buji-vymenny-obchod-136345>
- <https://www.swapprague.cz/>
- <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3087782-svet-po-druhe-svetove-valce-mel-hlad-z-nej-se-zrodil-mimoradny-rust>